

29.02.2024 12:41

Retail_Turkiye_180_sayi

RÖPORTAJ

12 | RETAIL TÜRKİYE ŞUBAT 2024

<https://retailturkiye.com/edergi/180/default.html>

14/68

29.02.2024 12:41

Retail_Turkiye_180_sayi

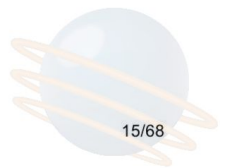
DR. İSA COŞKUN KİMDİR?

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye Bölümünden mezun oldu. İngiltere Sheffield Üniversitesi'nde yüksek lisansını (MBA), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde doktora çalışmasını tamamladı.

Çalışma hayatına Maliye Bakanlığı'nda Hesap Uzman Yardımcısı olarak başladı ve sırasıyla Hesap Uzmanı, Baş Hesap Uzmanı, Gelirler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı, Ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Danışmanı, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nda Yabancı Sermaye Genel Müdür Yardımcısı ve Genel Müdür Vekili, Maliye Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı ve Müsteşarı olarak görev yaptı.

Hazine'nin yurt dışı görevi çerçevesinde Paris'te OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği Ekonomi Başmüşavirliği görevini yürüttü. 2018 yılı ağustos ayından itibaren Yaşar Holding'de Başkan Yardımcısı ve İcra Kurulu Üyesi olarak görev yapmakta. Aynı zamanda Yaşar Üniversitesi'nin kurucu vakfı Selçuk Yaşar Spor ve Eğitim Vakfı Mütevelli Heyet Üyesi Coşkun, Ekim 2021 tarihinde Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği (SETBİR) Yönetim Kurulu Başkanı, Ocak 2022 tarihinde de Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii Demekleri Federasyonu (TGDF) Yönetim Kurulu Başkan Vekili seçilmişti. Coşkun, ayrıca ÇEVKO Yönetim Kurulu üyeliğini sürdürmekte; TOBB, TÜSİAD ve ilgili diğer STK'larda çalışmalarda bulunmakta. İyi derecede İngilizce bilmekte, evli ve bir çocuk babasıdır.

RETAIL TÜRKİYE ŞUBAT 2024 | 13

<https://retailturkiye.com/edergi/180/default.html>

15/68

RÖPORTAJ

UKON'un açıkladığı haftalık karkas fiyatlarına göre (15/02/2024) ortalama dana karkas fiyatı son bir yılda %90,9, kuzu karkas fiyatı da %136,80 arttı. Buna bağlı olarak kırmızı etin perakende satış fiyatları da TÜİK'in Ocak 2024 TÜFE rakamı olan %64,86'nın çok üzerinde bir artış gösterdi. Çiğ süt maliyeti de Ulusal Süt Konseyi'ne (UKON) göre Ocak 2024'te 11,65 TL iken; Tüm Süt, Et ve Damızlık Sığır Yetiştiriciler Derneği'nin (TÜSEDD) iki farklı bakış açısına göre 15,79 TL-16,85 TL. Ancak çiğ sütün perakende satış fiyatı çoktan 30,00 TL'yi geçti. Ve ucu açık bir şekilde süt hayvanı ırkına, yağ oranına göre 50 TL'nin üzerinde fiyatları görmek mümkün. Hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren et ve süt sanayi firmaları ile bu sektörlerle tedarik sağlayan firmalar, et, süt ve yem üreticilerinin üye olduğu Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği (SETBİR) Başkanı **Dr. İsa Coşkun'a** yüksek fiyat artışları başta olmak üzere sorularımızı ilettik.

SETBİR hakkında kısa bilgi verir misiniz?

Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği Derneği (SETBİR) 1976 yılında "Türkiye'de süt, et ve gıda sanayiinin gelişmesine katkıda bulunmak" amacıyla kuruldu. SETBİR, süt ve kırmızı et sektörlerinde ülkemizdeki ve dünyadaki gelişmeleri izleyerek, endüstrinin paydaşlarının birbirleriyle etkileşim ve iletişim içinde olmalarını sağlamayı, et ve süt endüstrisinin sesi olarak ülkemizde üretilen et ve süt ürünlerinin değerini ve imajını yurt dışında tanıtılabilmeyi, tüm et ve süt üreticilerini mevzuat hakkında bilgilendirmeyi ve et ve süt endüstrisinin koordinasyonunu sağlamayı amaçlamaktadır. SETBİR üyeleri arasında Türkiye'de hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren et ve süt sanayi firmaları ile bu sektörlere tedarik sağlayan firmalar, et, süt ve yem üreticileri yer alıyor. SETBİR'in halen 41 adet firmadan 67 üyesi bulunuyor. Ortak fikirlerin savunulabilmesi adına süt ve et endüstrisini birleştirerek tek bir ses oluşturan SETBİR, Türkiye'de et ve süt endüstrisini ilgilendiren mevzuatı sistemli olarak takip ediyor, ilgili mevzuata ilişkin sektörel menfaatleri sağlamak amacıyla üye görüşlerini SETBİR görüşü olarak ilgili makamlara iletiyor ve mevzuat oluşturma aşamalarında üyeleri temsilen görev alıyor. SETBİR öte yandan et ve süt ile ilgili AB mevzuatında meydana gelen son gelişmelerle ilgili de üyelerine doğru ve düzenli bilgilendirmeler sunuyor, AB

ülkeleri ve ülkemizin ticaret yaptığı diğer ülkelerdeki et ve süt sektörlerine ait güncel istatistik verilerine ulaşip ve ileriki yıllar için öngörülen veriler hakkında bilgi edinerek üyeleri ile paylaşıyor. Et, süt ve gıda sektörleri için köklü bir çatı kuruluş olan ve geçmişinden günümüze kadar tüm kamu kuruluşları ile ilişkilerini ve temaslarını geliştiren SETBİR, üyeleri ile kamu kuruluşları arasında köprü görevi görüyor.

Süt ve kırmızı et üretim miktarlarımız hakkında bilgi verir misiniz?

Ülkemizde, 2020 yılında 1 milyon 785 bin 952 ton olan kırmızı et üretimi, 2021 yılında %9,3 artarak 1 milyon 952 bin 38 ton, 2022 yılında ise bir önceki yıla göre %12,3 artarak 2 milyon 191 bin 625 ton olarak tahmin edilmiştir. Dünyada tüketilen kırmızı etin %37'si büyükbaş hayvanlardan karşalanırken, Türkiye'de tüketilen kırmızı etin yaklaşık %90'ı büyükbaş hayvanlar tarafından karşılanmaktadır. Son açıklanan kırmızı et üretim verilerine göre ülkemizde kişi başı yaklaşık 23 kg kırmızı et tüketimi olduğu hesaplanmaktadır. Bunun yanı sıra ülkemizdeki diğer et türlerinin tüketimine ilişkin 5-6 kg/yıl balık ve 22 kg/yıl kanatlı eti tüketimi olduğu değerlendirildiğinde toplam 50-51 kg/yıl kişi başı et tüketimi olduğu söylenebilir. Dünya ortalamasına bakıldığında ise et tüketimi 45 kg/kişi olup, bunun yaklaşık 13 kg'ını büyükbaş ve küçükbaş eti, 14

kg'ını domuz eti ve 18 kg'ını ise kanatlı eti oluşturmaktadır. Avrupa Birliği'nde ortalama sığır eti tüketimi 14,5 kg/kişi, kuzu eti tüketimi 1,6 kg/kişi, domuz eti tüketimi 42,2 kg/kişi, kanatlı eti tüketimi ise 27,3 kg/kişi'dir. ABD'de ise sığır eti tüketimi 38,2 kg/kişi, kuzu eti tüketimi 0,6 kg/kişi, domuz eti tüketimi 29,3 kg/kişi, kanatlı eti tüketimi ise 58,9 kg/kişi'dir.

2021 yılında 23 milyon 200 bin 306 ton olan çiğ süt üretimi, 2022 yılında %7,1 azalarak 21 milyon 563 bin 492 ton olmuştur. Çiğ süt üretiminin 2022 yılında %92,3'ünü inek sütü, %4,9'unu koyun sütü, %2,5'ini keçi sütü ve %0,2'sini manda sütü oluşturmuştur. 2023 yılı çiğ süt üretim istatistikleri 2024 yılı mayıs ayı içerisinde açıklanacaktır.

Ülkemizde süt ve süt ürünlerinin tüketimine ilişkin net veriler bulunmamasıyla beraber, içme sütü ve diğer süt ürünlerinde kişi başı yıllık tüketim miktarları tahmini olarak hesaplanmaktadır.

Bu kapsamda, TÜİK tarafından her yıl yayımlanan çiğ süt üretim miktarı ile aynı yıla ilişkin nüfus verileri ele alındığında ve süt ve süt ürünleri ithalat ve ihracat rakamları göz ardı edildiğinde, ülkemizin 2022 yılı kişi başı süt tüketimi yaklaşık 253 kg/kişi süt eşdeğeridir.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'nın 2023 yılı Kasım ayında yayımladığı Gıda Öngörüler raporuna göre, 2023 yılı sonu için dünyada kişi başı yıllık süt ve süt ürünleri tüketimi ortalama 118,2 kg süt eşdeğeri olarak tahmin edilmektedir.

Yıllık süt ve süt ürünleri tüketim miktarları ülkeler arası oldukça fazla farklılık göstermektedir. Örneğin 2022 yılında Afrika'da ortalama kişi başı tüketim 43 kg iken, Avrupa'da bu değer kişi başı 286 kg süt eşdeğerine ulaşmaktadır. Bu veriler değerlendirildiğinde ülkemizde süt ve süt ürünleri tüketiminin dünya ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir.

Çiğ süt ve karkas et fiyatlarına göre yüksek olduğu düşünülen süt/süt ürünleri ve kırmızı et/et ürünleri perakende fiyatlarının satın alma gücü açısından dünya, Avrupa ülkeleriyle karşılaştırarak yüksek fiyatların nedenleri ve çözüm önerilerinizi anlatır mısınız?

Yem, besi materyali canlı hayvan, akaryakıt, elektrikli ve işçilik gibi

29.02.2024 12:41

Retail_Turkiye_180_sayi

• TÜİK tarafından her yıl yayımlanan çiğ süt üretim miktarına göre değerlendirme yapan İsa Coşkun, "Bu veriler değerlendirildiğinde Ülkemizde süt ve süt ürünleri tüketiminin dünya ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir" dedi.

girdilerde yaşanan fiyat artışları 2023 yılı içerisinde de devam ettiği için üretim maliyetleri artmıştır. 2024 yılında enflasyonla mücadele için para ve maliye politikasının etkin şekilde uygulanmasının yanı sıra yapısal tedbirler de önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar hayvansal gıda talebinde nüfus artışının yanında tüketicilerin de belirleyici unsur olduğunu göstermektedir. Süt piyasası, et piyasasıyla ilişkili bir yapıya sahiptir. Geçtiğimiz yıllarda hızla yükselen et fiyatlarına karşılık süt fiyatlarının uzun süre yatay kalmasına

bağlı olarak süt hayvanları kesime gönderilmiş ve büyükbaş hayvancılıkta dengeler bozulmuştur. Ülkemizde süt hayvancılığı yapan işletmelerden alınan erkek hayvanlar besilik olarak yetiştirilmektedir. Süt hayvancılığında meydana gelen durum, doğrudan et sektörünü de etkilemekte ve yeterli besilik canlı hayvan arzı bulunamamaktadır. Bu arz açığı da besilik canlı hayvan ithalatı yapılarak giderilmeye çalışılmaktadır. Hayvancılıkta sağlıklı arz talep dengesinin oluşması çiğ süt referans fiyatının doğru belirlenmesine bağlı. Çözüm önerilerimiz çoğunlukla

yapısal sorunlara yönelik olup, orta ve uzun vadeli süreçleri gerektirmektedir.

Süt ve kırmızı etteki yüksek perakende fiyatları sebebiyle dönem dönem hükümetler tarafından yapılan ithalat çözümü hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Ülkemiz, kırmızı et piyasasında 2009 yılı ikinci yarısında başlayan ve 2010 yılında da etkisini sürdüren fiyat artışı sorununu, kırmızı et ithal ederek gidermeye

RETAIL TÜRKİYE ŞUBAT 2024 | 15<https://retailturkiye.com/edergi/180/default.html>

17/68

29.02.2024 12:41

Retail_Turkiye_180_sayi

RÖPORTAJ

İsa Coşkun'a göre 2010 yılında ithalatın kontrollü olarak yapılmasına izin verilen kırmızı etin fiyat artış sorunu için ithalat besilik canlı hayvan olarak yapılmalı ve içerideki üreticiler/besiciler zarar görmemeli.

çalışmıştır. Böylelikle kırmızı et arzında artış sağlanarak fiyatlardaki artışın önüne geçmek ve arz talep dengesi oluşturulmak istenmiş (Ülkemizde 2000 - 2009 yılları arasında kırmızı et ithalatı yok denecek kadar azdır) ve Nisan 2010'da kırmızı et ithalatının kontrollü olarak yapılmasına izin verilmiştir. Ülkemizde, kırmızı et ticareti yıllar itibarıyla dalgalı bir seyir izlemekle birlikte belli dönemlerde tüketimi karşılamak amacıyla ithalat yapılmaktadır. Bu ithalat zaman zaman özel sektörden Tarım ve Orman Bakanlığı'na başvurması ile zaman zaman ise Et ve Süt Kurumu'nun yetkisi dahilinde yapılmaktadır. 2023 yılı içerisinde yaklaşık 1 milyon dolarlık besilik canlı hayvan ithalatı gerçekleştirilmiştir. 2024 yılı içerisinde ise Tarım ve Orman Bakanlığı, ithalata yönelik gelen talepleri alıp, aylık planlamalarla düzenli ve regüle bir piyasa oluşmasını sağlamayı hedeflemektedir. Bizim de SETBİR olarak en önem verdiğimiz konulardan biri yapılacak

ithalatın besilik canlı hayvan olarak yapılması ve içerideki üreticilerin/besicilerin zarar görmemesidir.

Yüksek maliyet, perakende satış fiyatları sebebiyle sektörde sıklıkla kamuoyuna yansıyan taklit/tağşiş ile ilgili çözüm önerileriniz nelerdir?

Ülkemizde özellikle peynirde taklit ve tağşişin çok fazla yapıldığı sahada görülmektedir. Taklit ve tağşiş yapan firmalar, SETBİR üyeleri gibi mevzuata uyumlu üretim yapan firmalar için haksız rekabet oluşturmakta ve halk sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Çiğ süt fiyatı ve peynir üretiminde ne kadar süt kullanıldığı belli iken, olması gereken fiyata oranla çok daha ucuz fiyatlara sahada satılan peynirler özellikle denetlenmeli ve taklit-tağşiş yapıp yapılmadığı belirlenmelidir. Taklit ve tağşişi engellemenin en etkin yolu, etkin denetimden geçmektedir.

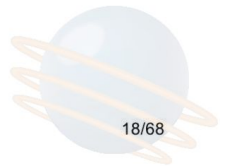
Yapılan analizlerde kullanılan yöntemlerin en son analiz yöntemleri olması, son teknolojik analiz cihazlarının kullanılması gerekmektedir. Hile ile mücadele için denetimlerin sadece üretim tesislerine değil, pazarlara da yapılması, kayıt dışı satılan bu peynirlerin şartlarının yakından denetlenmesi gerekmektedir. Ayrıca günümüzde son derece yaygın kullanılan e-ticaret üzerinden satılan peynirler ile ilgili de denetim güçlendirilmelidir. Tarım ve Orman Bakanlığı son olarak Fermente Süt Ürünleri Tebliği'nde yaptığı değişiklik ile yoğurt ürünü olarak satılan ancak yoğurt olmayan ısıl işlem görmüş fermente süt ürünü olarak pazarlanan ürünlerin ambalaj gramajına sınırlama getirmiştir.

Sektörün ihracatı, potansiyeli ve sorunları hakkında bilgi verir misiniz?

İhracat pazarlarında sürdürülebilir rekabetin sağlanması ve katma değerli

16 | RETAIL TÜRKİYE ŞUBAT 2024

<https://retailturkiye.com/edergi/180/default.html>

18/68

29.02.2024 12:41

Retail_Turkiye_180_sayi

SETBİR'İN YAPISAL SORUNLARA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

SETBİR

- Özellikle son üç yılda dövizdeki yükselişin etkisiyle yaşanan gübre, tohum, elektrik, mazot, doğalgaz, finansman gibi maliyetlerdeki artışların üreticiler üzerindeki yükü giderilmelidir. Bu dönemde gıda ve ham madde fiyatlarındaki artışları giderecek konjonktürel destek mekanizmaları daha da geliştirilmelidir.
- Öngörülebilirliğin sağlanması adına kamu-özel sektör-akademi iş birliği ile değişen şartlara uygun kısa-orta-uzun vadeli strateji, politika ve tarvimlendirilmiş eylem planı oluşturulması gereklidir.
- Tarımsal planlamanın yapılabilmesi için gerçekçi bir bitkisel ve hayvansal üretim envanteri çalışması yapılmalı, bu kapsamda sağlıklı politikaların üretilmesi için veriler doğru bir şekilde toplanmalı, zamanında ve düzenli periyotlarda açıklanmalıdır. Bu çerçevede, Tarım ve Orman Bakanlığı ile TÜİK'in tarım sayımına ilişkin protokolünü önemli bir adım olarak değerlendiriyoruz.
- Ülkemizde tarımın etkin ve performans dayalı bir şekilde desteklenmesi gerekmektedir. Teşvik ve desteklemelerin yerinde kullanımı, verilen desteklerin etkinliğinin takip edilmesi için performans ölçüm ve izleme sistemi kurularak ürün kalitesi ile ilişkilendirilen bir yapının oluşturulması gerekmektedir. Özellikle damızlık üreticilerine devlet desteğinin artırılması ve başta buzağı olmak üzere girdi maliyetlerinin düşürülmesini sağlayacak uygulamaların geliştirilmesine ihtiyaç vardır.
- Başta yem ham maddeleri olmak üzere temel girdilerin yerel üretiminin teşvik edilmesi, yerli üretim için gerekli altyapının oluşturulması gerekmektedir. Girdi üretimine yönelik Ar-Ge çalışmalarının yapılması, çeşitli destekleme modelleri olan gıda vadilerinin oluşturulması teşvik edilmelidir.
- Tarımda verimlilik, rekabetin ve kalitenin ana unsurlarından birisidir. Verimli üretim yapabilmek için her türlü eğitim, teknoloji ve yenilenme altyapılarının oluşturulması, teşvik edici önlemler alınması gerekmektedir.
- Tarımsal ürünlerin fiyatlarındaki dalgalanmaları önlemek ve fiyat riskini ortadan kaldırmak amacıyla birincil üreticinin gelirini korumaya yönelik gelir koruma sigortası uygulamaları

geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

- Kırsal alanda yaşayan, tarımsal faaliyetlerde bulunan nüfusun sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, emeklilik, mevsimlik işçi, çoban-bafacı temini, sendikala hak konularındaki eksiklikleri giderilmeli, sosyal imkanları geliştirilmeli; kırsal yaşam özendirilerek göç önlenmeli, bu uygulamalarla çiftçi nüfusunun gelişmesi sağlanmalıdır.
- İşletme büyüklüğü ölçek ekonomisi anlamında önemli bir faktördür. Ülkemizde büyükbaş hayvancılık işletmelerinin (süt ve bes) %87'sinin 1-20 baş hayvana sahip olması üretimde verimsizliğe sebep olmaktadır. Bu nedenle hayvancılıkta işletme büyüklüğü politikası, orta büyüklükteki aile işletmelerinin sayısının artırılması ve küçük işletmelerin büyüülmesinin desteklenmesi şeklinde olmalıdır. Küçük aile işletmeleri (1-20 baş) için refah düzeylerini artıracak ayrı bir destekleme modeli ele alınmalıdır.
- AB ülkelerinde meralar hem kaba yem kaynağı hem de çevre korumada doğal kaynaklar olarak algılanmaktadır. Ayrıca en ucuz kaba yem kaynağı olmaları meralara önem kazandırmaktadır. Bu nedenle meraların azalmasını önlenmesi gerekmektedir. Mera ve otaklardan daha etkin bir şekilde yararlanılmasını sağlayacak mera islahı, otlama planlaması ve kapasite belirlenmesi uygulamalarının yürütülmesi ve yaygınlaştırılması gibi konularda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Meralar ve tarım arazilerinin amaç dışı kullanımına izin verilmemeli, bu alanlar yapılaşmaya açılmamalıdır.
- Buzağı, döl ve süt kayıplarının önlenmesi için üreticilerin bilgilili ve bilinçli olmalarını sağlayacak eğitimler verilmeli, aşılama programları uygulanmalıdır.
- Koruyucu hekimlik ve biyogüvenlik ile ilgili önlemler alınarak salgın hastalıklarla etkin mücadele yapılmalıdır. Bruselloz ve tüberküloz gibi sürü hastalıklarına son vermek üzere etkin bir stratejik plan yürürlüğe sokularak, ari işletme sayısı artırılmalıdır.

ürün satışı çok önemlidir. Buna bağlı katma değerli üretim için yatırım teşvikleri farklı bir statü ile değerlendirilebilir. Bu kapsamda, hayvansal ürün ihracatını artırmak için serbest ticaret anlaşmalarının yaygınlaştırılması ve stratejik önemde olan hayvansal ürün ve tarım ürünlerinin de kapsama alınması gerekmektedir. İç piyasada fiyat artışlarını engelleme gibi amaçlarla ihracatın engellenmesi ya da ihracata kota konulması, sektörün sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Artan maliyetler nedeniyle ihracat, yurt içinde düşen karlılığı telafi ederek sektörü ayakta tutan bir unsurdur. Rekabetin çok yoğun olduğu ihracat pazarlarında yer almanın ve bağlantıların kurulabilmesinin ne kadar zor olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan pazarlama

ve markalaşmaya yönelik teşviklerin artırılması gerekmektedir. Süt ve süt ürünleri sektöründe, en çok ihracat yaptığımız ülkeler Orta Doğu ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleridir. Ülkemizde Avrupa Birliği'ne ihracat izni bulunan 38 adet, Rusya Federasyonu'na ihracat izni almış 9 adet, Çin Halk Cumhuriyeti'ne ihracat izni almış 75 adet süt işletmesi bulunmaktadır ve halihazırda ihracat yapmaktalar. Çin Halk Cumhuriyeti pazarı 2020 yılında açılmış, açıldığından beri önemli bir ihracat destinasyonu haline gelmiştir. Dünyada en fazla dana eti ithal eden ülkeler Çin, ABD, Japonya, Güney Kore'dir. Diğer yandan Brezilya, Hindistan, Avustralya ve ABD en önemli ihracatçı ülkelerdir. Dünyada küçükbaş et ihracatında önde gelen ülkeler,

üretimde ilk sırada yer alan Avustralya ve Yeni Zelanda'dır. Bu iki ülke toplam dünya ihracatının yaklaşık %70'ini karşılamaktadır. Küçükbaş et ithalatında ise, üretimde birinci sırada yer alan Çin, en büyük paya sahip ülke konumundadır. Ülkemizde istenilen seviyede olmasa da canlı hayvan ve kırmızı et ihracatı, Irak, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar ve Suriye gibi ülkelere yapılmaktadır. Başta AB olmak üzere ülkemizden et ithalatını sınırlandırmış olan ülkelere, ihracatın açılması için gerekli girişimler yapılmalıdır. Ülkemizde faaliyet gösteren firmaların kesimhane ve ileri işleme tesislerinin AB tarafından onaylanması suretiyle ihracat imkanlarının oluşturulması, katma değerli ürünlerin yurt dışı tüketicilere ulaştırılması açısından gereklidir.

RETAIL TÜRKİYE ŞUBAT 2024 | 17

